

KORTVERSJON

Et styrket forsvar

FORSVARSSJEFENS FAGMILITÆRE RÅD 2019

FORSVARET
For alt vi har. Og alt vi er.

Norges sikkerhetspolitiske omgivelser har endret seg, og er i dag preget av mer alvor og av større uforutsigbarhet.

Neste år legger regjeringen frem en ny langtidsplan for forsvarssektoren. I den forbindelse er forsvarssjefen bedt om å legge frem sitt fagmilitære råd for hvordan Forsvaret bør styrkes for å møte de nye utfordringene.

Mandatet fra regjeringen fremhever at Norges sårbarhet øker i takt med at trusselbildet forverres. Det gjør at Norge må ta et større ansvar for egen sikkerhet i våre nærområder og bidra mer til NATO-alliansens samlede avskrekkings- og forsvarsevne. Regjeringen beskriver behovet for en mer robust forsvarssektor, med tilpasset reaksjonsevne, tilstrekkelig utholdenhet, bedre situasjonsforståelse, bedre beskyttelse og større evne til å håndtere samtidige hendelser.

Dette er en kortversjon av Forsvarssjefens fagmilitære råd. Rådet gir ulike alternativer ut fra ønsket ambisjonsnivå for Forsvaret. Forsvarets ledelse og grenstaber har vært involvert i utarbeidelsen av rådet. Du kan lese hele rådet på forsvaret.no.

Bakgrunn for Forsvarssjefens fagmilitære råd

ENDRET SIKKERHETSPOLITISK SITUASJON

Forutsetningene som lå til grunn for gjeldende langtidsplan er endret. Trusselbildet mot norske og allierte interesser er mer sammensatt og endres raskt. Regional ustabilitet og risikoen for mellomstatlig konflikt har igjen blitt relevant i vår del av verden. Stormakter er i skarp konkurranse med hverandre om global og regional innflytelse og viljen til å anvende militærmakt som virkemiddel har økt.

Et gjennomgående trekk i dagens sikkerhetspolitiske situasjon er at truslene er sektorovergrepene. Det innebærer at hele samfunnet kan bli utsatt for maktbruk og press. Trusselaktørene prioriterer både utvikling av konvensjonelle militære styrker og bruk av ikke-militære virkemidler som cyberangrep, manipulering, falske nyheter og propaganda. Norge og allierte blir med andre ord utsatt for en rekke militære og ikke-militære virkemidler fra statlige og ikke-statlige aktører. Det gjør det vanskelig å definere en konflikt, avgjøre hvem som står bak og samtidig treffe effektive tiltak.

Russland fortsetter å modernisere og øke sin militære evne og kapasitet. Dette har resultert i at landets styrker kan angripe raskt og nesten uten forvarsel. Varslingstidene er dermed redusert til timer og dager. Russland har dessuten sitt viktigste strategiske tyngdepunkt i umiddelbar nærhet til Norge. Landets stormaktsposisjon, sikkerhetspolitikk og avskrekingsstrategi baserer seg i høy grad på operasjonsfriheten til de strategiske atomstyrkene, deriblant undervannsbåtene som opererer ut fra Kola og i Barentshavet.

For Norge og NATO er Russlands samlede kapasitet til å ramme Norge og alliertes interesser en dimensjonerende sikkerhetsutfordring. Kombinert med reduserte varslingstider, stiller denne kapasiteten krav til Forsvarets evne til situasjonsforståelse, reaksjonsevne, utholdenhet og evne til beskyttelse. I våre nærområder er det avgjørende at NATOs interesser kan ivaretas, og at bekymringer kan overvåkes og håndteres. For å sikre stabilitet i nord må Norge dermed ta større ansvar for egen sikkerhet og alliertes behov.

Etter 2014 har NATO bedt nasjonene bidra ytterligere til det kollektive forsvaret av alliansen. Under toppmøtet i Brussel 2018 vedtok alliansen å øke reaksjonsevne, utholdenhet og slagkraft ytterligere. Dette må sees som en erkjennelse av at den sikkerhetspolitiske situasjonen vurderes som mer alvorlig.

«Russland fortsetter å modernisere og øke sin militære evne og kapasitet. Det har resultert i at landets styrker kan angripe raskt og nesten uten forvarsel. Varslingstidene er dermed redusert til timer og dager.»

Solidaritet, forpliktelser og byrdefordeling er avgjørende for NATO, og Norge må være en aktiv bidragsyter. Alliansens troverdighet avhenger av at medlemslandene faktisk bidrar med militære styrker. I bytte for kollektiv sikkerhet er det derfor en forventning om at alle medlemslandene i NATO bidrar mer til kollektivt forsvar og avskrekking. En pålitelig alliert må både støtte oppunder fellesskapets behov og ha evne til å forsvare eget land.

Spredningen av ny teknologi utfordrer vår sikkerhet på nye måter. NATO har tradisjonelt vært teknologisk overlegen. Utbredelsen av ny teknologi reduserer imidlertid Vestens militær-teknologiske forsprang. Det vil prege trusselbildet fremover. Utviklingen vil stille krav til økt innovasjons- og endringstakt i forsvarssektoren, samtidig som avhengigheten av teknologi gir nye sårbarheter og utfordringer.

Utviklingen i trusselbildet innebærer at de operative kravene til et effektivt nasjonalt forsvar øker. Forsvaret

Norsk F-35 under Kjeller Airshow 2019.

US marines deltar på øvelse Thunder Reindeer på Setermoen skytefelt.

må styrkes dersom det skal være i stand til å sikre nasjonal suverenitet og handlefrihet i årene som kommer.

STATUS I FORSVARET

Med gjeldende langtidsplan har vi fått mer sikkerhet for pengene. Den tok helt nødvendige grep for å snu en langvarig trend med nedbygging av Forsvaret. Kombinasjonen av en reell økonomisk styrking og effektiviseringstiltak har gjort det mulig å ta igjen etterslep på vedlikehold, etterfylle reservedeler og øke bemanningen og aktiviteten i operative avdelinger.

I tillegg har det blitt investert i helt sentrale kapasiteter. F-35 kampfly, NH90 maritime helikoptre, logistikkfartøy og artilleri fases inn i denne langtidsplanperioden. Nye havgående kystvaktfartøy og P-8 maritime patruljefly kommer i neste fireårsperiode. Nye ubåter, langtrekkende luftvern, nye luftvarslingsradarer, samt nye stridsvogner kommer først etter 2025.

Med en ytterligere tilspisset sikkerhetssituasjon, ser vi nå at det Forsvaret som ble vedtatt likevel ikke

er tilstrekkelig. Situasjonen stiller økende krav til tilgjengelige styrker for nasjonale operasjoner, på nasjonal beredskap og til NATOs kollektive forsvar. Disse kravene kan ikke møtes av vedtatt struktur.

Reduserte varslingsstider gjør at Forsvaret står i et dilemma mellom økt nasjonal tilstedeværelse og bidrag til NATOs hurtige reaksjonsstyrker. Kontinuerlig nedbemanning gjennom de siste 20 årene har fått konsekvenser. Operative avdelinger, staber og skolestrukturen er i dag minimumsbemannet.

BEHOV FOR STYRKING

Gjeldende langtidsplan bygger på og videreutvikler regjeringens forsvarspolitiske prioriteringer:

- styrke forsvaret av Norge
- styrke NATOs kollektive forsvar
- bidra til internasjonal innsats
- videreutvikle totalforsvaret

Etter fremleggelsen av gjeldende langtidsplan er det en rekke faktorer som har endret de opprinnelige økonomiske forutsetningene og som har påvirket Forsvarets evne til å nå det ambisjonsnivået som ble satt. Oppdaterte beregninger av etterslepet knyttet til vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger er blitt dyrere enn forutsatt. Ambisjonsnivået for klartider og forsyningsberedskap skaper også et økonomisk merbehov og gjør det nødvendig å øke rammene på noen av investeringsprosjektene. Ut fra den sikkerhetspolitiske situasjonen og dagens status i Forsvaret, er det identifisert fem forhold som vil være styrende for den videre utviklingen av Forsvaret:

1. Øke reaksjonsevnen i hele styrkestrukturen
Varslingstidene for et militært angrep er blitt svært kort. Skal en potensiell motstander hindres i å nå sine mål, må reaksjonsevnen til hovedtyngden av Forsvaret være kortere enn varslingsstiden. Kravene til reaksjonsevne er derfor skjerpet og vil måtte skjerpes ytterligere i tiden fremover.

2. Øke utholdenheten i hele styrkestrukturen
Militære styrker må kunne stå på beredskap og drive operasjoner over tid både i fred, krise og krig. En slik ambisjon krever at de operative avdelingene er bemannet og kan etterfylle forsyninger og personell ved behov.

3. Redusere sårbarheten i kritiske strukturelementer
Beskyttelse er viktig for å bevare norsk handlingsfrihet og stridsevne. Militære styrker og kritisk sivil og militær infrastruktur kan i dag nås av missiler med høy presisjon. Forsvaret er også avhengig av sivil og militær infrastruktur i cyberdomenet som i dag er sårbar for cyberangrep. Disse områdene må beskyttes for å sikre og opprettholde forsvarsevnen.

4. Bidra til NATOs kollektive forsvar og internasjonale operasjoner
Med nye krav til kort reaksjonsevne vil styrker som inngår i vår nasjonale beredskap bare kunne bidra til operasjoner på norsk jord. Å delta i NATOs beredskapsstyrker må dermed gjøres med styrker utenfor vår daglige nasjonale beredskap. Ambisjonen om å delta ute krever dermed at strukturen økes.

5. Øke volum og bredde i styrkestrukturen
Forsvaret må ha bredde, volum og kvalitet tilpasset dagens og fremtidens sikkerhetssituasjon. I dag er volumet på styrkestrukturen for liten til samtidig å ha tilstedeværelse, drive høyintensive stridsoperasjoner over tid, ta i mot allierte forsterkningstyrker og bidra internasjonalt. Forsvaret mangler dessuten kapasitet i cyberdomenet, i det elektromagnetiske spektrum og innen beskyttelse mot ballistiske missiler.

I juni møtte to F-35 kampfly Sjøforsvarets fregatt, KNM «Otto Sverdrup», for å samtrene på åpent hav.

SAMTIDIGHETSUTFORDRING

Reduserte varslingsstider gjør at Forsvaret står i et dilemma mellom å ha styrker tilgjengelig nasjonalt, motta allierte styrker og bidra til operasjoner utenfor Norge – samtidig. Dagens struktur mangler volum for å møte dette dilemmaet.

Forsvarssjefens strukturalternativer

INNLEDNING

Forsvarssjefen har utarbeidet fire strukturalternativer som alle styrker Forsvarets operative evne:

- A. En struktur som møter sikkerhetssituasjonen (strukturalternativ A).
- B. En struktur som innebærer styrking av utvalgte områder (strukturalternativ B).
- C. En struktur som styrker NATOs kollektive forsvar (strukturalternativ C).
- D. En struktur som er tilpasset nasjonal evne (strukturalternativ D).

Alternativ A er det høyeste ambisjonsnivået og det forsvarssjefen anbefaler, D er det laveste. Alternativene bygger på hverandre, slik at strukturelementene i ett bestemt alternativ går igjen i alle alternativer med høyere ambisjonsnivå. De ulike ambisjonene gjenspeiles særlig i volum, slagkraft, utholdenhet og evne til beskyttelse. Alle alternativene satser på et høyteknologisk forsvar og styrker Forsvarets evne innenfor cyber, elektronisk krigføring og i det ytre rom. Bedre reaksjonsevne og operativ tilgjengelighet på Forsvarets avdelinger er vektlagt i alle alternativer, mens evne og kapasitet til å mottak av allierte er ivarettatt i ulik grad. Interoperabilitet og evne til samvirke med allierte og sivile partnere ligger som grunnprinsipp for alle alternativene.

Alternativene gir dermed ulike, men reelle, politiske ambisjonsvalg for forsvaret av Norge.

FORSVARSSJEFENS ANBEFALING

Den militærstrategiske situasjonen i våre nærområder er betydelig forverret siden 2014. Virkemiddelbruken øker i styrke og omfang, og vi utfordres på flere områder. For å sikre norske interesser må vi ha et sterkt og troverdig forsvar, samtidig som vi jobber for å styrke NATOs rolle og posisjon i nordområdene.

Alle alternativene vil styrke Forsvarets operative evne sammenlignet med dagens status. Det er imidlertid kun strukturalternativ A som møter sikkerhetsutfordringene på en tilfredsstillende måte. Alternativet styrker Forsvaret både kvalitativt og kvantitativt og følger også den nasjonale evnen til til-

stedeværelse og reaksjonsevne i nærområdene våre. Dette gjør at vi kan motta og beskytte allierte styrker. Det er også fleksibelt i møte med ulike typer trusler i ulike deler av Norge hurtig og effektivt. I tillegg gjør dette alternativet det mulig å bidra til NATOs hurtige reaksjonsstyrker uten å berøre vår nasjonale beredskap i nevneverdig grad.

Alternativ A gir et forsvar som har nødvendig styrke til å kunne bidra til å bevare stabiliteten i nordområdene. Alternativet er forsvarssjefens anbefaling for videre styrking av Forsvaret. Styrkingen bør også gjennomføres så hurtig som mulig, fordi sikkerhetssituasjonen snarere peker i retning av ytterligere tilspissing enn av en oppmyking.

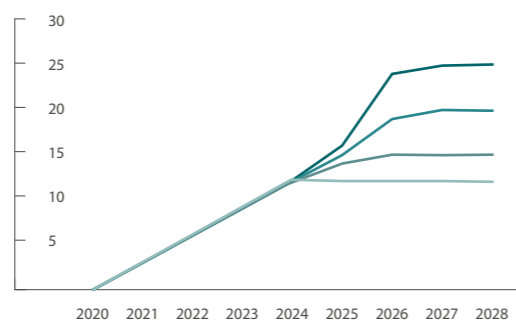
KOSTNADSBEREGNINGER

Forsvarssjefen anbefaler en struktur som er økonomisk bærekraftig i et langsiktig perspektiv, der det er balanse mellom oppgaver, struktur og budsjett. Strukturen tar også hensyn til kostnadsveksten.

Alle alternativene forutsetter en gradvis opptrapping frem til 2024 som ligger 12 milliarder kroner høyere enn 2020-budsjettet. Alternativ A forutsetter en opptrapping frem til 2028 som ligger 25 milliarder kroner høyere enn 2020-budsjettet.

ØKONOMISK OPPTRAPPING

Milliarder

Kystvaktelikopteret NH90 øver på KV «Senja» utenfor Harstad.

Soldater fra Telemark bataljon under en øvelse i Altmark Training Area i Tyskland.

NULLALTERNATIVET

Forsvarets forskningsinstitutt har anslått at det trengs ytterligere 75 milliarder kroner de neste 20 årene for å realisere gjeldende langtidsplan. Denne vurderingen deles av forsvarssjefen. Om rammen til Forsvaret økes tilsvarende, vil resultatet bli en operativ evne i tråd med gjeldende langtidsplan.

Dette nullalternativet vil imidlertid ikke svare på regjeringens mandat. Forsvaret vil blant annet ikke ha de styrkene NATO eller vår nasjonale forsvarsplan forutsetter, og ambisjonsnivået må dermed følge og reduseres. Reaksjonsevnen vil heller ikke kunne styrkes uten betydelig omprioritering i gjeldende langtidsplan og kutt i ett eller flere strukturelementer, som for eksempel ubåtkapasiteten. Resterende struktur vil i så fall ha hull i kapasitetsbredden som en motstander vil identifisere og utnytte. Forsvaret vil heller ikke kunne ta et større ansvar i våre nærområder eller bidra mer til NATOs kollektive forsvar.

Det vurderes at nullalternativet vil derfor føre til at den nasjonale forsvarsevnen svekkes og at vår tradisjonelle forsvarspolitiske tilnærming på sikt må justeres.

D STRUKTURALTERNATIV D «Tilpasset nasjonal evne»

Strukturalternativ D sikrer en nasjonal evne til å løse Forsvarets oppgaver i våre områder i en ny sikkerhetspolitisk situasjon. Dette er det laveste ambisjonsnivået. Strukturalternativet tar utgangspunkt i vedtatte forsvarsplaner og økes for å tilfredsstillende planforutsetningene. Reaksjonsevnen og bemanningen styrkes for å bedre utholdenheten. Volumøkningen er imidlertid begrenset og bidrag til NATOs hurtige reaksjonsstyrker eller andre internasjonale operasjoner vil gå på bekostning av krav til nasjonal beredskap.

+ (Sammenlignet med nullalternativet)

- Økt reaksjonsevne og tilgjengelighet på vedtatt struktur
- Ivaretar styrkebehovet i nasjonalt planverk
- Økt evne til å sinke en motstander i Nord-Norge
- Økt evne til tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i nordområdene
- Økt evne til luftoperasjoner gjennom økt evne til beskyttelse mot kryssermissiler og ballistiske missiler
- Økt evne i cyberdomenet
- Styrket evne til alliert mottak
- Økt evne til å operere med et høyere tempo og levere våpen på lengre avstander enn tidligere
- Økt robusthet i kommunikasjonsinfrastrukturen
- Økt evne til medisinsk behandling og evakuering

— (Sammenlignet med alternativ C, B og A)

- Lavt volum i alle domener
- Begrenset utholdenhet, både i styrkevolum og understøttelse
- Ikke mulig med større internasjonale bidrag uten å svekke nødvendig nasjonal beredskap
- Sårbar evne til situasjonsforståelse i luftrommet
- Begrenset evne til å forsvare hele landet
- Begrenset evne til å beskytte flere kritisk militære og sivile objekter mot langtrekkende presisjonsvåpen
- Møter et begrenset antall av NATOs kapabilitetsmål til Norge

4

TAKTISKE
TRANSPORTFLY

5

MARITIME
PATRULJEFLY

15

KYSTVAKT-
FARTØY

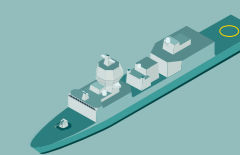
52

KAMPFLY

3+3

LUFTVERN

6

FREGATTER

14

MARITIME
HELIKOPTRE

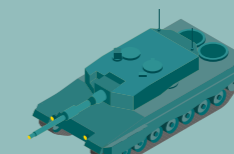
18

TAKTISKE
HELIKOPTRE

3

MINERYDDER-
SYSTEMER

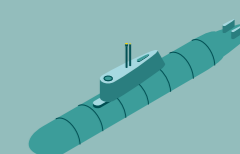
7

MANØVER-
BATALJONER

10

KAMPSTØTTE-
BATALJONER

4

UBÅTER

19,5k
ANSATTE

12,5k
MANNSKAPER

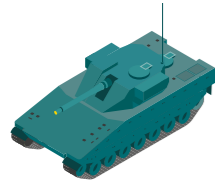

40k
HEIMEVERNET

STRUKTURTABELL ALTERNATIV D «Tilpasset nasjonal evne»

HÆREN

Ledelse

Nasjonalt landoperasjonssenter

Fellesavdelinger i Hæren

Etterretningsbataljon
Forsvarets MP-bataljon
Ingeniørbataljon
Forsvarets CBRN-kompani
Logistikkbataljon
Transportbataljon

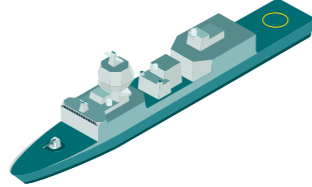
Brigade Nord (mekanisert)

Sambandsbataljon
MP-kompani
4 mekaniserte infanteribataljoner
Artilleribataljon med luftvern
Langtrekkende presisjonsildbatteri
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

Finnmark landforsvar

Grensevakten
Kavaleribataljon
Understøttelse

HM Kongens Garde

SJØFORSVARET

Ledelse

Nasjonalt sjøoperasjonssenter
Embarkert taktisk ledelse
Ledelse av kystvaktoperasjoner

Kystvakten

4 helikopterbærende kystvaktfartøy
6 havgående kystvaktfartøy
5 kystnære kystvaktfartøy

Marinen

4 undervannsbåter
6 fregatter
6 kystkorvetter fases ut når nye fregatter er operativ
3 minerydderenheter med ubemannet teknologi og moderfartøy
KNM «Maud» logistikk- og støttefartøy
2 mindre logistikk- og støttefartøy
Kystjegerkommandoen
Minedykkerkommandoen

Landbasert logistikk og støtte

MARCSS/logistikkbase sjø
2 orlogsstasjoner

LUFTFORSVARET

Ledelse

Norwegian Air Operations Centre
Luftkontroll og varslingsstasjon

Basestruktur, beskyttelse og alliert mottak

3 flystasjoner, hvorav 1 har redusert oppsetting og 1 reservebase
Luftvarslingskjede
3 langtrekkende luftvern batterier med kapasitet mot kortdistanse ballistiske missiler
3 NASAMS III luftvern batterier med kort og middels rekkevidde
3 baseforsvarsavdelinger, hvorav 1 har redusert oppsetting

Kampsystem og operativ støtte

52 F-35 kampfly
500 timer per år multirolle lufttanking- og transportkapasitet
4 C-130J taktiske transportfly
5 P-8A maritime patruljefly
14 NH90 maritime helikoptre
18 helikoptre til spesialstyrkene og Hæren
16 AW101 redningshelikoptre

Internasjonal styrkestruktur

NATO luft- og bakkeovervåking (NATO AWACS og NATO AGS)
Strategisk lufttransport (HAW)

HEIMEVERNET

Ledelse

Territorielt operasjonssenter

Struktur

11 heimevernsdistrikter
37 000 i områdestrukturen
3000 i innsatsstrukturen

CYBERFORSVARET

Cybersikkerhetscenter (MilCERT)

Evne til situasjonsforståelse, beskyttelse og handlefrihet

Operativ støtte

Evne til å levere kommunikasjonsinfrastruktur og understøtte kommando- og kontrollstruktur

Kommunikasjonsinfrastruktur

Satellittkommunikasjon
Taktisk datalink
Kommunikasjonsnettverk
Radioinfrastruktur

Strategisk samarbeid

FELLES

Etterretningstjenesten Forsvarets operative hovedkvarter Satellittbasert overvåking

Forsvarets sanitet

Ledelse av forsterkende sanitetskapasiteter
1 stort feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Enhanced)
3 små feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Basic)
4 fremskutte kirurgiske team (Role 2 Forward)
4 pasientomlastingsenheter
1 veterinærgruppe
2 luftevakueringsgrupper
2 landevakueringskompanier
Strategisk samarbeid

Forsvarets logistikkorganisasjon

Nasjonalt logistikkoperasjonssenter
4 regionale logistikkledelser
2 bataljoner for mottak, oppstilling og fremføring av allierte styrker (RSOM)
Militærpolitibataljon
Ingeniørbataljon (tung)
Vertslandsstøttebataljon
Felles vannrensekapasitet
Strategisk samarbeid inkludert rekvirerte fartøy og fly

Forsvarets spesialstyrker

Nasjonalt spesialoperasjonssenter
Forsvarets spesialkommando
Marinejegerkommandoen

Tabellen angir den totale strukturen i alternativ D.

C STRUKTURALTERNATIV C «Styrke NATOs kollektive forsvar»

Alternativ C vektlegger evnen til å bidra i ulike typer internasjonale operasjoner samtidig som vår daglige nasjonale beredskap opprettholdes. Strukturen bygger videre på alternativ D og styrker evnen til å bidra til NATOs kollektive forsvar gjennom å etablere enheter som regelmessig kan delta i blant annet de hurtige reaksjonsstyrkene.

+ (Sammenlignet med alternativ D)

→ Økt evne til å bidra kontinuerlig med etterspurte militære styrker til NATOs operasjoner og beredskap uten å svekke nødvendig nasjonal operativ evne

— (Sammenlignet med alternativ B og A)

- Lavt volum i alle domener
- Begrenset utholdenhet, både i styrkevolum og i understøttelse
- Sårbar evne til situasjonsforståelse i luftrommet
- Begrenset evne til å forsvare hele landet
- Begrenset evne til å beskytte flere kritisk militære og sivile objekter mot kryssermissiler og ballistiske missiler
- Møter et begrenset antall av NATO's kapabilitetsmål til Norge

Endringer sammenlignet med alternativ D

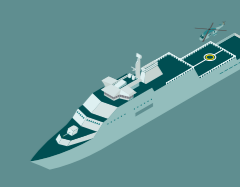
5

TAKTISKE
TRANSPORTFLY

6

MARITIME
PATRULJEFLY

15

KYSTVAKT-
FARTØY

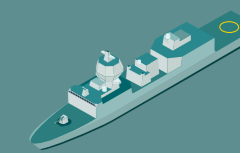
52

KAMPFLY

3+4

LUFTVERN

6

FREGATTER

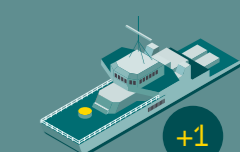
14

MARITIME
HELIKOPTRE

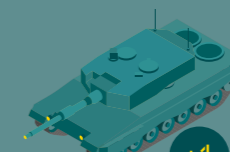
21

TAKTISKE
HELIKOPTRE

4

MINERYDDER-
SYSTEMER

8

MANØVER-
BATALJONER

10

KAMPSTØTTE-
BATALJONER

4

UBÅTER

20k
ANSATTE

13k
MANNSKAPER

40k

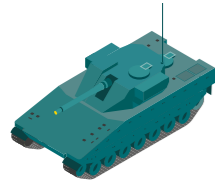
HEIMEVERNET

STRUKTURTABELL ALTERNATIV C «Styrke NATOs kollektive forsvar»

HÆREN

Ledelse

Nasjonalt landoperasjonssenter

Fellesavdelinger i Hæren

Etterretningsbataljon
Forsvarets MP-bataljon
Ingeniørbataljon
Forsvarets CBRN-kompani
Logistikkbataljon
Transportbataljon

Brigade Nord (mekanisert)

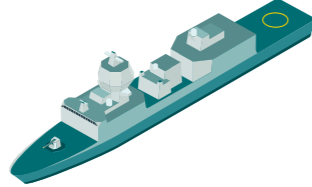
Sambandsbataljon
MP-kompani
4 mekaniserte infanteribataljoner
Artilleribataljon med luftvern
Langtrekkende presisjonsildbatteri
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

Motorisert infanteribataljon (selvstendig)

Finnmark landforsvar

Grensevakten
Kavaleribataljon
Understøttelse

HM Kongens Garde

SJØFORSVARET

Ledelse

Nasjonalt sjøoperasjonssenter
Embarkert taktisk ledelse
Ledelse av kystvaktoperasjoner

Kystvakten

4 helikopterbærende kystvaktfartøy
6 havgående kystvaktfartøy
5 kystnære kystvaktfartøy

Marinen

4 undervannsbåter
6 fregatter
6 kystkorvetter fases ut når nye fregatter er operative
4 minerydderenheter med ubemannet teknologi og moderfartøy
KNM «Maud» logistikk- og støttefartøy
2 mindre logistikk- og støttefartøy
Kystjegerkommandoen
Minedykkerkommandoen

Landbasert logistikk og støtte
MARCSS/logistikkbase sjø
2 orlogsstasjoner

LUFTFORSVARET

Ledelse

Norwegian Air Operations Centre
Luftkontroll og varslingsstasjon

Basestruktur, beskyttelse og alliert mottak

3 flystasjoner, hvorav 1 har redusert oppsetting og 1 reservebase
Luftvarslingskjede
3 langtrekkende luftvern batterier med kapasitet mot kortdistanse ballistiske missiler
4 NASAMS III luftvern batterier med kort og middels rekkevidde
3 baseforsvarsavdelinger, hvorav 1 har redusert oppsetting
2 logistikkbaser luft

Kampsystem og operativ støtte

52 F-35 kampfly
1 multirolle lufttanking- og transportkapasitet
5 C-130J taktiske transportfly
6 P-8A maritime patruljefly
14 NH90 maritime helikoptre
21 helikoptre til spesialstyrkene og Hæren
16 AW101 redningshelikoptre

Internasjonal styrkestruktur

NATO luft- og bakkeovervåking (NATO AWACS og NATO AGS)
Strategisk lufttransport (HAW)

HEIMEVERNET

Ledelse

Territorielt operasjonssenter

Struktur

11 heimevernsdistrikter
37 000 i områdestrukturen
3000 i innsatsstrukturen

CYBERFORSVARET

Cybersikkerhetscenter (MilCERT)

Evne til situasjonsforståelse, beskyttelse og handlefrihet

Operativ støtte

Evne til å levere kommunikasjonsinfrastruktur og understøtte kommando- og kontrollstruktur

Kommunikasjonsinfrastruktur

Satellittkommunikasjon
Taktisk datalink
Kommunikasjonsnettverk
Radioinfrastruktur

Strategisk samarbeid

FELLES

Etterretningstjenesten

Forsvarets operative hovedkvarter
Satellittbasert overvåking

Forsvarets sanitet

Ledelse av forsterkende sanitetskapasiteter
1 stort feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Enhanced)
3 små feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Basic)
4 fremskutte kirurgiske team (Role 2 Forward)
4 pasientomlastingsenheter
1 veterinærgruppe
2 luftevakueringsgrupper
2 landevakueringskompanier
Strategisk samarbeid

Forsvarets logistikkorganisasjon

Nasjonalt logistikkoperasjonssenter
4 regionale logistikkledelser
2 bataljoner for mottak, oppstilling og fremføring av allierte styrker (RSOM)
Militærpolitibataljon
Ingeniørbataljon (tung)
Vertslandsstøttebataljon
Felles vannrensekapasitet
Strategisk samarbeid inkludert rekvirerte fartøy og fly

Forsvarets spesialstyrker

Nasjonalt spesialoperasjonssenter
Forsvarets spesialkommando
Marinejegerkommandoen

Tabellen angir den totale strukturen i alternativ C.

B

STRUKTURALTERNATIV B – LAND

«Styrke stridsevnen på eget territorium»

Alternativ B styrker Forsvaret på utvalgte områder. Alternativ B består av to mulige utviklingsretninger:

- styrke stridsevnen på eget territorium
- styrke stridsevnen i havområdene

Alternativ B – land styrker evnen til å motstå et konvensjonelt angrep i nord ytterligere. I tillegg etableres en lett brigade i Sør-Norge, som vil kunne bidra mot trusler over hele Norge.

(Sammenlignet med alternativ C)

- Økt volum og tilgjengelighet i landomenet
- Økt utholdenhet i hele strukturen, både i styrkevolum og i understøttelse
- Økt mobilitet for landstyrkene
- Økt ildkraft og evne til fellesoperativ langtrekkende ild
- Økt evne til å sinke en motstander gjennom økt ildkraft
- Økt evne til å forsvare hele landet
- Økt evne til alliert mottak

(Sammenlignet med alternativ A)

- Sårbar evne til situasjonsforståelse i luftrommet
- Sårbar i maritim evne
- Begrenset evne til å beskytte flere kritisk militære og sivile objekter mot kryssermissiler og ballistiske missiler
- Noen mangler i NATOs kapabilitetsmål til Norge

Endringer sammenlignet med alternativ C

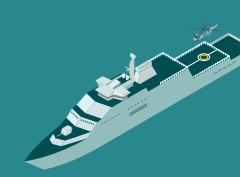
6

TAKTISKE
TRANSPORTFLY

6

MARITIME
PATRULJEFLY

15

KYSTVAKT-
FARTØY

52

KAMPFLY

3+4

LUFTVERN

6

FREGATTER

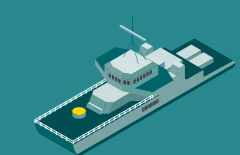
14

MARITIME
HELIKOPTRE

34

TAKTISKE
HELIKOPTRE

4

MINERYDDER-
SYSTEMER

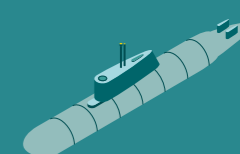
11

MANØVER-
BATALJONER

16

KAMPSTØTTE-
BATALJONER

4

UBÅTER

22,5k
ANSATTE

15k
MANNSKAPER

42k

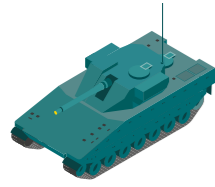
HEIMEVERNET

STRUKTURTABELL ALTERNATIV B – LAND

«Styrke stridsevnen på eget territorium»

HÆREN

Ledelse

Nasjonalt landoperasjonssenter

Fellesavdelinger i Hæren

Etterretningsbataljon
Sambandsbataljon
Forsvarets MP-bataljon
Artilleriregiment med 1 langtrekkende presisjonsildbataljon og 1 luftvernbat-aljon
Ingeniørbataljon
Forsvarets CBRN-kompani
Logistikkbataljon
Transportbataljon

Brigade Nord (mekanisert)

Sambandskompani
MP-kompani
4 mekaniserte infanteribataljoner
Artilleribataljon
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

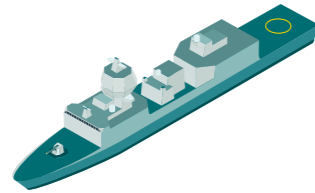
Brigade Sør (motorisert)

Sambandskompani
MP-kompani
Oppklaringsbataljon
3 motoriserte infanteribataljoner
Artilleribataljon
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

Finnmark landforsvar

Grensevakten
Kavaleribataljon (stridsgruppe)
Understøttelse

HM Kongens Garde

SJØFORSVARET

Ledelse

Nasjonalt sjøoperasjonssenter
Embarkert taktisk ledelse
Ledelse av kystvaktoperasjoner

Kystvakten

4 helikopterbærende kystvaktfartøy
6 havgående kystvaktfartøy
5 kystnære kystvaktfartøy

Marinen

4 undervannsbåter
6 fregatter
6 kystkorvetter fases ut når nye fregatter er operative
4 minerydderenheter med ubemannet teknologi og moderfartøy
KNM «Maud» logistikk- og støttefartøy
2 mindre logistikk- og støttefartøy
Kystjegerkommandoen
Minedykkerkommandoen

Landbasert logistikk og støtte
MARCSS/logistikkbase sjø
2 orlogsstasjoner

LUFTFORSVARET

Ledelse

Norwegian Air Operations Centre
Luftkontroll og varslingsstasjon

Basestruktur, beskyttelse og alliert mottak

4 flystasjoner, hvorav 2 har redusert oppsetting og 4 reservebaser
Luftvarslingskjede
3 langtrekkende luftvern batterier med kapasitet mot kortdistanse ballistiske missiler
4 NASAMS III luftvern batterier med kort og middels rekkevidde
4 baseforsvarsavdelinger, hvorav 2 har redusert oppsetting
2 logistikkbaser luft

Kampsystem og operativ støtte

52 F-35 kampfly
1 multirolle lufttanking- og transportkapasitet
6 C-130J taktiske transportfly med tre lufttankingssett
6 P-8A maritime patruljefly
14 NH90 maritime helikoptre
30 helikoptre til spesialstyrkene og Hæren
4 AW101 helikoptre til Combat search and rescue
16 AW101 redningshelikoptre

Internasjonal styrkestruktur

NATO luft- og bakkeovervåking (NATO AWACS og NATO AGS)
Strategisk lufttransport (HAW)

HEIMEVERNET

Ledelse

Territorielt operasjonssenter

Struktur

11 heimevernsdistrikter
38 000 i områdestrukturen
4000 i innsatsstrukturen

CYBERFORSVARET

Cybersikkerhetscenter (MilCERT)

Evne til situasjonsforståelse, beskyttelse og handlefrihet

Operativ støtte

Evne til å levere kommunikasjonsinfrastruktur og understøtte kommando- og kontrollstruktur

Kommunikasjonsinfrastruktur

Satellittkommunikasjon
Taktisk datalink
Kommunikasjonsnettverk
Radioinfrastruktur

Strategisk samarbeid

FELLES

Etterretningstjenesten

Forsvarets operative hovedkvarter
Satellittbasert overvåking

Forsvarets sanitet

Ledelse av forsterkende sanitetskapasiteter
1 stort feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Enhanced)
3 små feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Basic)
4 fremskutte kirurgiske team (Role 2 Forward)
4 pasientomlastingsenheter
1 veterinærgruppe
2 luftevakueringsgrupper
2 landevakueringskompanier
Strategisk samarbeid

Forsvarets logistikkorganisasjon

Nasjonalt logistikkoperasjonssenter
4 regionale logistikkledelser
2 bataljoner for mottak, oppstilling og fremføring av allierte styrker (RSOM)
Militærpolitibataljon
Ingeniørbataljon (tung)
Vertslandsstøttebataljon
Felles vannrensekapasitet
Strategisk samarbeid inkludert rekvirerte fartøy og fly

Forsvarets spesialstyrker

Nasjonalt spesialoperasjonssenter
Forsvarets spesialkommando
Marinejegerkommandoen

Tabellen angir den totale strukturen i alternativ B-land.

B

STRUKTURALTERNATIV B – SJØ «Styrke stridsevnen i havområdene»

Alternativ B styrker Forsvaret på utvalgte områder. Alternativ B består av to mulige utviklingsretninger:

- styrke stridsevnen på eget territorium
- styrke stridsevnen i havområdene

Alternativ B – sjø vektlegger økt maritimt nærvær i nordområdene i fred, krise og krig. I tillegg styrkes evnen til å sikre de maritime forsterkningstransportene til Norge.

(Sammenlignet med alternativ C)

- Økt volum og tilgjengelighet i sjødomenet
- Økt utholdenhet i hele strukturen, både i styrkevolum og i understøttelse
- Økt evne til tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i nordområdene
- Økt evne til alliert mottak
- Økt evne til anti-ubåtoperasjoner
- Økt evne til fellesoperativ langtrekkende ild

(Sammenlignet med alternativ A)

- Sårbar evne til situasjonsforståelse i luftrommet
- Begrenset evne til å forsvare hele landet
- Begrenset evne til å beskytte flere kritisk militære og sivile objekter mot kryssermissiler og ballistiske missiler
- Noen mangler i NATOs kapabilitetsmål til Norge

5

TAKTISKE
TRANSPORTFLY

6

MARITIME
PATRULJEFLY

17

KYSTVAKT-
FARTØY

52

KAMPFLY

3+5

LUFTVERN

8

FREGATTER

24

MARITIME
HELIKOPTRE

21

TAKTISKE
HELIKOPTRE

5

MINERYDDER-
SYSTEMER

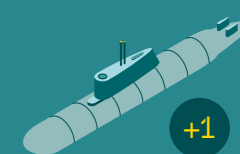
8

MANØVER-
BATALJONER

10

KAMPSTØTTE-
BATALJONER

5

UBÅTER

21,5k
ANSATTE

13,5k
MANNSKAPER

40k

HEIMEVERNET

Endringer sammenlignet med alternativ C

STRUKTURTABELL ALTERNATIV B – SJØ

«Styrke stridsevnen i havområdene»

HÆREN

Ledelse

Nasjonalt landoperasjonssenter

Fellesavdelinger i Hæren

Etterretningsbataljon
MP-bataljon
Forsvarets Ingeniørbataljon
Forsvarets CBRN-kompani
Logistikkbataljon
Transportbataljon

Brigade Nord (mekanisert)

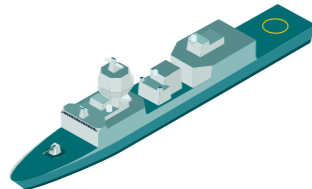
Sambandsbataljon
MP-kompani
4 mekaniserte infanteribataljoner
Artilleri bataljon med luftvern
Langtrekkende presisjonsildbatteri
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

Motorisert infanteribataljon (selvstendig)

Finnmark landforsvar

Grensevakten
Kavaleribataljon
Understøttelse

HM Kongens Garde

SJØFORSVARET

Ledelse

Nasjonalt sjøoperasjonssenter
Embarkert taktisk ledelse
Ledelse av kystvaktoperasjoner

Kystvakten

4 helikopterbærende kystvaktfartøy
8 havgående kystvaktfartøy
5 kystnære kystvaktfartøy

Marinen

5 undervannsbåter
8 fregatter
6 kystkorvetter fases ut når nye fregatter er operativ
5 minerydderenheter med ubemannet teknologi og moderfartøy
KNM «Maud» logistikk- og støttefartøy
2 mindre logistikk- og støttefartøy
Kystjegerkommandoen
Minedykkerkommandoen
Ubemannede sensorsystemer

Landbasert logistikk og støtte

MARCSS/logistikkbase sjø
2 orlogsstasjoner

LUFTFORSVARET

Ledelse

Norwegian Air Operations Centre
Luftkontroll og varslingsstasjon

Basestruktur, beskyttelse og alliert mottak

4 flystasjoner, hvorav 2 har redusert oppsetting og 4 reservebaser
Luftvarslingskjede
3 langtrekkende luftvern batterier med kapasitet mot kortdistanse ballistiske missiler
5 NASAMS III luftvern batterier med kort og middels rekkevidde
4 baseforsvarsavdelinger, hvorav 2 har redusert oppsetting
2 logistikkbaser luft

Kampsystem og operativ støtte

52 F-35 kampfly
2 multirolle lufttanking- og transportkapasitet
5 C-130J taktiske transportfly
6 P-8A maritime patruljefly
14 NH90 maritime helikoptre (alle utrustet for anti-ubåtoperasjoner)
10 nye maritime helikoptre
21 helikoptre til spesialstyrkene og Hæren
16 AW101 redningshelikoptre

Internasjonal styrkestruktur

NATO luft- og bakkeovervåking (NATO AWACS og NATO AGS)
Strategisk lufttransport (HAW)

HEIMEVERNET

Ledelse

Territorielt operasjonssenter

Struktur

11 heimevernsdistrikter
37 000 i områdestrukturen
3000 i innsatsstrukturen

CYBERFORSVARET

Cybersikkerhetscenter (MilCERT)

Evne til situasjonsforståelse, beskyttelse og handlefrihet

Operativ støtte

Evne til å levere kommunikasjonsinfrastruktur og understøtte kommando- og kontrollstruktur

Kommunikasjonsinfrastruktur

Satellittkommunikasjon
Taktisk datalink
Kommunikasjonsnettverk
Radioinfrastruktur

Strategisk samarbeid

FELLES

Etterretningstjenesten

Forsvarets operative hovedkvarter
Satellittbasert overvåking

Forsvarets sanitet

Ledelse av forsterkende sanitetskapasiteter
1 stort feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Enhanced)
3 små feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Basic)
4 fremskutte kirurgiske team (Role 2 Forward)
4 pasientomlastingsenheter
1 veterinærgruppe
2 luftevakueringsgrupper
2 landevakueringskompanier
Strategisk samarbeid

Forsvarets logistikkorganisasjon

Nasjonalt logistikkoperasjonssenter
4 regionale logistikkledelser
2 bataljoner for mottak, oppstilling og fremføring av allierte styrker (RSOM)
Militærpolitibataljon
Ingeniørbataljon (tung)
Vertslandsstøttebataljon
Felles vannrensekapasitet
Strategisk samarbeid inkludert rekvirerte fartøy og fly

Forsvarets spesialstyrker

Nasjonalt spesialoperasjonssenter
Forsvarets spesialkommando
Marinejegerkommandoen

Tabellen angir den totale strukturen i alternativ B-sjø.

A

STRUKTURALTERNATIV A «Møter sikkerhetssituasjonen»

Alternativ A etablerer et forsvar som kan møte de aktuelle sikkerhetspolitiske utfordringene i nærområdene våre. Antall kampenheter økes i alle forsvarsgrener for å styrke militært nærvær og utholdenhet i sikkerhetspolitiske krisesituasjoner. Alternativet er uten åpenbare svakheter og har nok kampkraft til å motstå tvangsdiplomati og avskrekke en potensiell motstander fra å bruke makt på norsk jord og i våre havområder. Alternativet svarer på kapabilitetsmålene NATO har satt for Norge og gir en struktur som kan løse mange av alliansens utfordringer i nord, noe som igjen kan berolige stormaktene og bidra til å bevare stabiliteten.

+ (Sammenlignet med øvrige alternativer)

- Balansert struktur
- Volum og tilgjengelighet i alle domener
- Utholdenhet i alle domener og i understøttelse
- Evne til situasjonsforståelse i alle domener
- Ildkraft og evne til fellesoperativ ild på tvers av domener
- Evne til beskyttelse av kritisk militær og sivil infrastruktur
- Evne til å forsvare hele landet
- Evne til tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i norske interesseområder
- Evne til alliert mottak
- Møter NATOs kapabilitetsmål til Norge

■ (Begrensninger)

Begrenset evne til å beskytte mot alle typer ballistiske missiler

6

TAKTISKE
TRANSPORTFLY

6

MARITIME
PATRULJEFLY

17

KYSTVAKT-
FARTØY

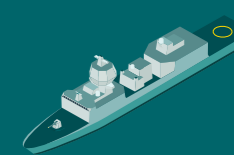
52

KAMPFLY

3+6

LUFTVERN

8

FREGATTER

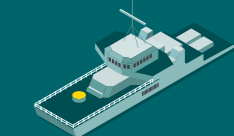
24

MARITIME
HELIKOPTRE

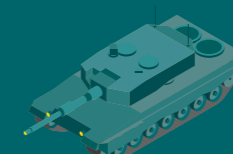
34

TAKTISKE
HELIKOPTRE

5

MINERYDDER-
SYSTEMER

11

MANØVER-
BATALJONER

16

KAMPSTØTTE-
BATALJONER

5

UBÅTER

24k

ANSATTE

15,8k

MANNSKAPER

42k

HEIMEVERNET

STRUKTURTABELL ALTERNATIV A «Møter sikkerhetssituasjonen»

HÆREN

Ledelse

Nasjonalt landoperasjonssenter

Fellesavdelinger i Hæren

Etterretningsbataljon
Sambandsbataljon
Forsvarets MP-bataljon
Artilleriregiment med 1 langtrekkende presisjonsildbataljon og 1 luftvernbat-aljon
Ingeniørbataljon
Forsvarets CBRN-kompani
Logistikkbataljon
Transportbataljon

Brigade Nord (mekanisert)

Sambandskompani
MP-kompani
4 mekaniserte infanteribataljoner
Artilleribataljon
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

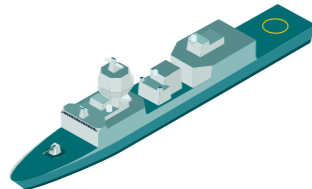
Brigade Sør (motorisert)

Sambandskompani
MP-kompani
Oppklaringsbataljon
3 motoriserte infanteribataljoner
Artilleribataljon
Ingeniørbataljon
Stridstrenbataljon
Sanitetsbataljon

Finnmark landforsvar

Grensevakten
Kavaleribataljon (stridsgruppe)
Understøttelse

HM Kongens Garde

SJØFORSVARET

Ledelse

Nasjonalt sjøoperasjonssenter
Embarkert taktisk ledelse
Ledelse av kystvaktoperasjoner

Kystvakten

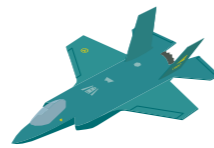
4 helikopterbærende kystvaktfartøy
8 havgående kystvaktfartøy
5 kystnære kystvaktfartøy

Marinen

5 undervannsbåter
8 fregatter
6 kystkorvetter fases ut når nye fregatter er operativ
5 minerydderenheter med ubemannet teknologi og moderfartøy
KNM «Maud» logistikk- og støttefartøy
2 mindre logistikk- og støttefartøy
Kystjegerkommandoen
Minedykkerkommandoen
Ubemannede sensorsystemer

Landbasert logistikk og støtte

MARCSS/logistikkbase sjø
2 orlogsstasjoner

LUFTFORSVARET

Ledelse

Norwegian Air Operations Centre
Luftkontroll og varslingsstasjon

Basestruktur, beskyttelse og alliert mottak

4 flystasjoner, hvorav 1 har redusert oppsetting og 4 reservebaser
Luftvarslingskjede
3 luftbårne kontroll- og sensorplattformer
3 langtrekkende luftvern batterier med kapasitet mot kortdistanse ballistiske missiler
6 NASAMS III luftvern batterier med kort og middels rekkevidde
4 baseforsvarsavdelinger, hvorav 1 har redusert oppsetting
2 logistikkbaser luft

Kampsystem og operativ støtte

52 F-35 kampfly
2 multirolle lufttanking- og transportkapasitet
6 C-130J taktiske transportfly med tre lufttankingsett
6 P-8A maritime patruljefly
14 NH90 maritime helikoptre (alle utrustet for anti-ubåtoperasjoner)
10 nye maritime helikoptre
30 helikoptre til spesialstyrkene og Hæren
4 AW101 helikoptre til Combat search and rescue
16 AW101 redningshelikoptre

Internasjonal styrkestruktur

NATO luft- og bakkeovervåking (NATO AWACS og NATO AGS)
Strategisk lufttransport (HAW)

HEIMEVERNET

Ledelse

Territorielt operasjonssenter

Struktur

11 heimevernsdistrikter
38 000 i områdestrukturen
4000 i innsatsstrukturen

CYBERFORSVARET

Cybersikkerhetssenter (MilCERT)

Evne til situasjonsforståelse, beskyttelse og handlefrihet

Operativ støtte

Evne til å levere kommunikasjonsinfrastruktur og understøtte kommando- og kontrollstruktur

Kommunikasjonsinfrastruktur

Satellittkommunikasjon
Taktisk datalink
Kommunikasjonsnettverk
Radioinfrastruktur

Strategisk samarbeid

FELLES

Etterretningstjenesten Forsvarets operative hovedkvarter Satellittbasert overvåking

Forsvarets sanitet

Ledelse av forsterkende sanitetskapasiteter
1 stort feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Enhanced)
3 små feltsykehus med akuttkapasitet (Role 2 Basic)
4 fremskutte kirurgiske team (Role 2 Forward)
4 pasientomlastingsenheter
1 veterinærgruppe
2 luftevakueringsgrupper
2 landevakueringskompanier
Strategisk samarbeid

Forsvarets logistikkorganisasjon

Nasjonalt logistikkoperasjonssenter
4 regionale logistikkledelser
2 bataljoner for mottak, oppstilling og fremføring av allierte styrker (RSOM)
Militærpolitibataljon
Ingeniørbataljon (tung)
Vertslandsstøttebataljon
Felles vannrensekapasitet
Strategisk samarbeid inkludert rekvirerte fartøy og fly

Forsvarets spesialstyrker

Nasjonalt spesialoperasjonssenter
Forsvarets spesialkommando
Marinejegerkommandoen

Tabellen angir den totale strukturen i alternativ A.

Forsvarets baser

Forsvarets basestruktur beholdes i stor grad og nedleggelse i gjeldende langtidsplan opprettholdes. Enkelte baser videreutvikles og tilpasses, avhengig av strukturalternativ. Særlig gjelder dette Terningmoen som videreutvikles til å bli hovedsete for rekruttutdanningen til Hæren og Heimevernet.

Forsvarssjefens øvrige anbefalinger

VIDEREUTVIKLE ROMVIRKSOMHETENS Plass I FORSVARETS STRUKTUR

Forsvaret er avhengig av å planlegge og gjennomføre militære operasjoner ved å bruke kapasiteter i verdensrommet. Dagens evne til å anvende slike kapasiteter er liten. Gjeldende langtidsplan har startet en satsing for å styrke Forsvarets kompetanse og kapasiteter i det ytre rom. Satsingen må videreføres for at Forsvaret skal ha evnen til å overvåke, kommunisere globalt og utøve presisjonsengasjement. Det forventes at verdensrommet mot slutten av 2019 etableres som et femte operasjonsdomene i NATO. Den allierte tilnærmingen til verdensrommet vil få betydning for Forsvaret, ved at evnen til å bruke rommet som et operasjonsdomene må styrkes.

VIDEREUTVIKLE FORSVARETS EVNE INNENFOR CYBEROPERASJONER

Forsvarets evne til å drive cyberoperasjoner for å oppnå effekt, situasjonsforståelse og beskyttelse i cyberdomenet er liten. Infrastrukturen i domenet er kritisk sårbar for flere samfunnsfunksjoner som Forsvaret er avhengig av i krise og krig. Integrasjonen og sammenkoblingen av datamaskiner i alt fra våpenplattformer til kommando- og kontrollsystemer, betyr at cyberdomenet har informasjon og data som kan benyttes av en motstander. Kompetanse innenfor cyberoperasjoner må heves i hele forsvarsektoren. Opplæring for militære og sivile spesialister i cyberoperasjoner må styrkes og må inkluderes i utdanningen i Forsvaret.

KONTINUERLIG TA I BRUK NY OG EKSISTERENDE TEKNOLOGI

Ny teknologi vil kunne bidra til at oppgaver løses mer kostnadseffektivt og på nye måter. Det reduserer faren for tap av liv og gjør det mulig med økt ytelse. Dette innebærer en helhetlig tilnærming hvor teknologiske muligheter og sårbarheter vurderes sammen med utviklingen av doktriner, kompetanse og organisasjon. Selv om andre aktører vil dominere teknologiutviklingen, kan Forsvaret konkurrere gjennom å bli best til å utnytte teknologien. Evne og vilje til å utnytte

ny og eksisterende teknologi, og få den hurtig ut til kompetente brukere, er sentralt.

For Norges og NATOs forsvarsevne er teknologi-områder som autonomi, beslutningsstøtte og styringssystemer, maskinlæring og stordata, cyber og elektromagnetisk utnyttelse svært viktig. Forsvarssjefen anbefaler derfor å etablere en finansieringsordning som gjør det mulig å teste ut og ta i bruk nye løsninger raskere.

DEN ALLIERTE DIMENSJONEN

Alliert tilstedeværelse, trening og øving

Det er i norsk interesse at nasjoner som inngår i bilateral og alliert forsterkning av Norge, har erfaring med å operere militære styrker i Norge. For å oppnå dette anbefales det å legge til rette for økt alliert nærvær i Norge og i våre nærområder, noe som også vil øke vår evne til å motta allierte forsterkninger i krise og krig.

Alliert mottak

Mottak av forsterkningsstyrker i krise eller krig krever at Norge i fredstid har etablert infrastruktur, kapasiteter og mottaksplaner. Spesielt vil det være viktig å sikre tilgang til flyplasser, havneanlegg og drivstofflagre. I alle alternativene er evnen til alliert mottak styrket, men evnen øker fra alternativ D til A. Basert på erfaringer fra den allierte storøvelsen Trident Juncture i 2018 etableres det avdelinger i Forsvaret med primæroppgave å sikre et effektivt mottak, oppstilling og videre fremføring av allierte styrker.

Samarbeid med nære allierte

Forsvaret har i for liten grad et målrettet bilateralt og flernasjonalt forsvarssamarbeid. Vi bør prioritere samarbeid med nasjoner som har styrker som inngår i planverk eller bilaterale avtaler i forsvaret av Norge. Det anbefales å inngå forpliktende samarbeid med andre nasjoner der anskaffelse, drift og videreutvikling av kapasiteter integreres fullt ut, slik det er gjort med F-35-anskaffelsen.

Norsk Leopard 2A4 stridsvogn fra Panserbataljonen, i forbindelse med styrkedemonstrasjonen under NATO-øvelsen Trident Juncture 18 i Norge.

VIDEREUTVIKLE SIVILT-MILITÆRT SAMARBEID

Forsvaret er avhengig av at det sivile samfunnet fungerer best mulig i hele konfliktspekteret. Samfunnssikkerheten påvirker Forsvarets evne til å ivareta statsikkerheten. Dersom sentral infrastruktur som sykehus, kommunikasjon eller strøm- og kraftforsyning trues eller faller bort, vil dette ha stor innvirkning på Forsvarets operative evne. Å styrke motstandsdyktigheten i det sivile samfunn har derfor stor betydning for forsvarsevnen.

Det har vært en betydelig utvikling og fremgang innen sivil-militært samarbeid i siste langtidsplanperiode. Arbeidet har avdekket flere utfordringer og muligheter, og det er behov for ytterligere til-

tak for å styrke, videreutvikle og effektivisere sivil-militært samarbeid. Strategisk samarbeid som ivaretar tilstrekkelig tilgang til blant annet elektronisk kommunikasjon, legemidler, drivstoff og andre forsyninger, vil være sentralt for Forsvaret.

Evnen til å håndtere hybrid krigføring i en konflikt-situasjon er for liten, og det trengs kompetanseheving både i sivil og militær sektor. Hovedutfordringene er å oppdage, forstå og attribuere eventuell hybrid virkemiddelbruk og vurdere sammenhenger og intensjon. Det er behov for å forbedre evnen til tverrsektoriell situasjonsforståelse, informasjonsflyt og samarbeidsmekanismer.

Ansvarlig utgiver: Forsvaret
Konsept, design og produksjon:
Redink i samarbeid med Forsvaret
Foto: Alle bildene er tatt av
Forsvarets fotografer

FORSVARET.NO

FORSVARET
For alt vi har. Og alt vi er.